

• **EMIL FILLA**

varianta B

I – Zahraniční inspirace

Filla se poprvé dostal do zahraničí se svými spolužáky v letech 1906-1910 během studentské cesty po evropských galeriích. Poté pravidelně pobýval v Paříži. Během první světové války odtud se ženou utekli do neutrálního Nizozemí, kde strávili šest let. Pobyt v zahraničí a kontakty s místními uměleckými kruhy se mu staly inspirací pro jeho vlastní tvorbu.

• Dokument 1: Nadšení z Paříže

„V Praze se vedl urputný boj o nové (...) cíle v umění (...). Od roku 1911 hlouček malířů, architektů a literátů (...) udržuje svůj časopis, *Umělecký měsíčník* (...). Je třeba upevnit jeho chod a zařídit v Paříži stálou redakci. Malíř Emil Filla a sochař Gutfreund budou střídavě půl roku v Paříži a půl roku doma. (...)

Konečně stáli před cílem! Konečně měli pevnou základnu, na které chtěli postavit celý svůj život. Paříž (...) se na ně smála. Rozuměli jejímu tepu, dechu, žáru, žili s ní a měli ji rádi. Ani se v ní necítili cizinci. Byli častými hosty v atelieru Picassově (...), Braquově (...), navštěvovali básníka Apollinairea.“

Zdroj: HAJŠMAN, Jan, FILLA, Emil, *Hlídka české Mafie v Holandsku, vzpomínky E. Filly na válku a odboj*, Orbis, Praha, 1934, s. 11

1 – Proč začal Filla po roce 1911 pravidelně pobývat v Paříži?

2 – Co mu a jeho ženě usnadnilo integraci do nové společnosti?

3 – Chtěl se Filla usadit v Paříži na dlouhou dobu?

• Dokument 2: Paříž, ráj pro umělce

„Miluji umělecké ovzduší Paříže, kde vývoj soustavně pokračuje na všech stranách. Umělec tvoří dál na podkladě toho, co vytvořili ostatní. Je přímo nucen, aby šel dál, aby šel nad své předchůdce. U nás v Čechách se musí hodně spekulovat; proto u nás vzniká umění často dosti neživé.“

Zdroj: ŠKRANC, Pavel, *Emil Filla*, Muzeum Kroměřížska, Kroměříž, 1989, s. 45

1 – Jak popisuje Filla umělecký život v Paříži ve srovnání s českým prostředím? (dokumenty 1 a 2)

- **Dokument 3: Holandský vzor**

„Zkrátka se naučili holandsky aspoň číst a dorozumět (...). Jejich zápas o svobodu před třemi, čtyřmi sty lety připomínal naši přítomnost, na mysli tanuli Fillovi naši exulanti, Komenský. (...) V demokracii (...) velcí národové šli teprve za Holanďany. (...) Od Holanďanů se můžeme my, Češi, mnoho učit; především jak demokracii, svobodu po dlouhé věky bránili a ubránili.

Těžili z Holandska, co se vytěžit dalo z nesmírných jeho kulturních pokladů. (...) V těžkém strádání, (...) v existenčních podmínkách nejtěžších v Rotterdamu, byla nejšťastnější perioda [Fillovy] umělecké tvorby. (...)

Na podzim 1915 jsme se přestěhovali do Amsterdamu. (...) Jak jsme byli šťastni, že nedaleko nás (...) je pochován Rembrandt! (...) Také jsem po prvé vystavil své obrazy. (...) Maloval jsem, udržoval styky s uměleckými kruhy v Amsterdamě.“

Zdroj: HAJŠMAN, Jan, FILLA, Emil, *Hlídka české Mafie v Holandsku*, s. 30-31, 36-37, 61

1 – Co usnadnilo manželům Fillovým integraci v nové zemi?

2 – V čem mohly během první světové války nizozemské dějiny inspirovat Čechy?

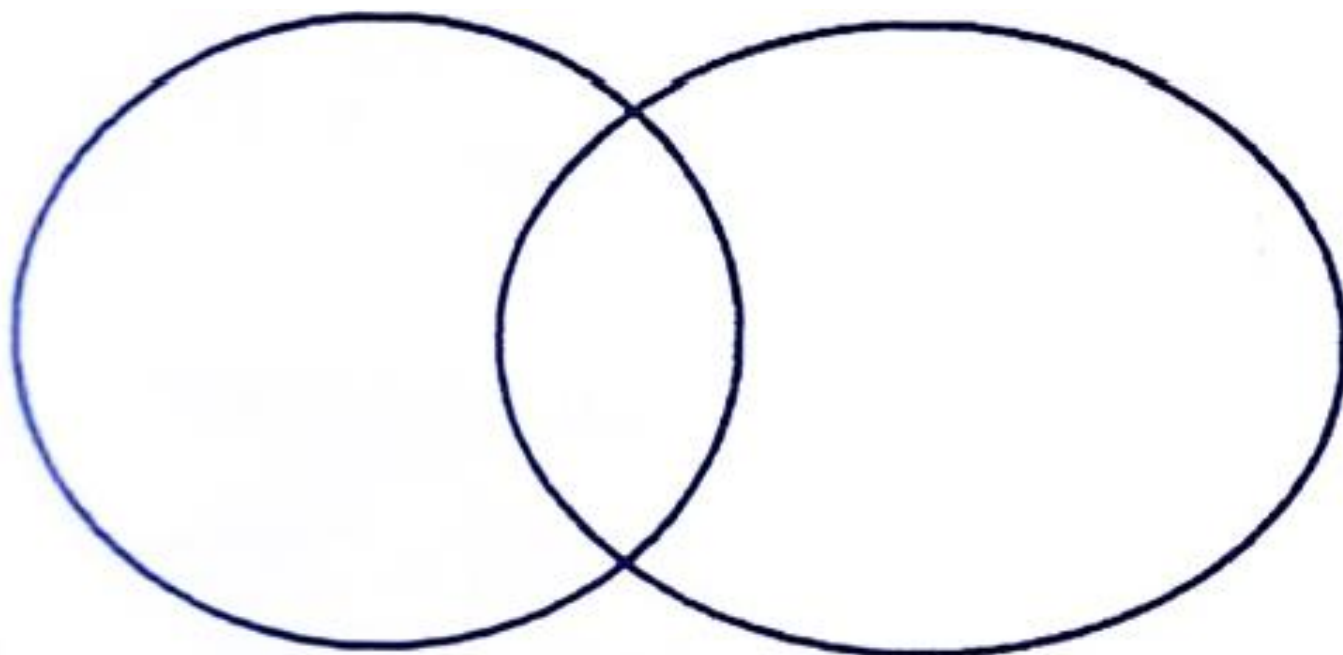
3 – Jaký měl pobyt v Nizozemí vliv na Fillovu tvorbu?

SHRNUTÍ: Co přinesl Fillovi jeho pobyt ve Francii a v Nizozemí? Porovnej informace z dokumentů 1 – 3.

Do prostoru vytvořeného protínajícími se elipsami doplň, co společného přinesly Fillovi oba pobyty. Do levé elipsy doplň na základě dokumentů 1 a 2, co mu přinesl navíc pobyt ve Francii, do pravé elipsy doplň na základě dokumentu 3, co mu přinesl navíc pobyt v Nizozemí.

DOKUMENTY 1-2

DOKUMENT 3

II – V zahraničí na počátku války

Těsně před začátkem války odjel Filla se ženou a sochařem Gutfreundem do Paříže. Vypuknutí války však zhatilo jejich plány na pařížský život a rozvrátilo místní uměleckou společnost. Stejně jako ostatní Češi se i Filla ocitl v nezáviděníhodné situaci, která ho donutila z Francie uprchnout.

• Dokument 4: Co bude s Čechy?

„Češi vysedávali v kavárně nebo bloudili po Paříži. Hledali odpověď na otázku, co dělat? Co bude? Domů, k vojsku, nejel nikdo. (...) Kdyby byla Francie zatažena do války (...), rozlišovala by Čechy a Rakušany; nejspíše by (...) Češi dostali nějaký papír, který by z rakouských poddaných učinil přátele Francie. (...)

Filla byl rozhodnut, že se nehne, ať se děje co se děje. Válka nemůže trvat déle než nějaký měsíc a Rakousko se zhroutí. (...)

Zdroj: HAJŠMAN, Jan, FILLA, Emil, *Hlídka české Mafie v Holandsku*, s. 13-15

• Dokument 5: Francie a Rakousko-Uhersko na počátku války (červen-srpen 1914)

28. června	atentát na následníka rakouského trůnu Františka Ferdinanda d'Este v Sarajevu
02. července	Filla odjíždí do Paříže
28. července	Rakousko-Uhersko vyhláší válku Srbsku
30. července	mobilizace v Rakousko-Uhersku
01. srpna	mobilizace ve Francii
03. srpna	Německo vyhláší válku Francii
11. srpna	Francie vyhláší válku Rakousko-Uhersku

1 – Jak reagovali Češi v Paříži na vyhlášení války (dokument 4)? Vysvětli jejich pocity s pomocí dokumentu 5.

2 – Jak si Filla myslel, že se Francie zachová k Čechům, kteří pobývali na jejím území? (dokument 4)

3 – Jakou povinnost měli Češi v zahraničí po vyhlášení mobilizace v Rakousko-Uhersku (dokument 5)? Jak se k tomuto požadavku staví Filla? Vysvětli proč (dokument 4).

- **Dokument 6: Češi, ne Rakušané!**

„Češi slyšeli, že se cizinci přihlašují na policejní prefektuře, že každý musí mít dokument. (...) Filla s Gutreundem se dostali k pultu úředníka pozdě odpoledne. Generalie šly hladce, až k bodu „Nationalité“ (národnost):

- Češi.

- Tedy Rakušané.

- Ne! Češi! – Protestovali rozhorleně a vysvětlovali: Češi se postavili proti Rakousku, nejsou Rakušany. (...) Ale úředník stál na svém. (...) Nechali dokument, jedinou spásu v budoucnosti zcela nejisté, úředníkovi na pultě a odešli. (...)

Nyní je konečně docela jasno všem: v Paříži zůstat nemohou! Jsou Rakušané, to znamená (...) možná i záhubu. (...) Na konci mobilizační vyhlášky byl odstaveček: Cizinci budou společně převedeni do koncentračních táborů. (...) Rychle odtud, lhostejno kam!“

Zdroj: HAJŠMAN, Jan, FILLA, Emil, *Hlídka české Mafie v Holandsku*, s. 15-17

1 – Jakou povinnost měli cizinci ve Francii po vypuknutí války?

2 – Proč nemohou být podle Filly Češi považováni za Rakušany?

3 – Jaký byl důsledek tohoto sporu?

SHRNUTÍ: Proč byl po vypuknutí války Filla nucen z Francie uprchnout? Shrň své odpovědi do krátkého odstavce.

III – V odboji

Po dramatickém útěku z Paříže do Belgie se Fillovi dostali do Nizozemí, kde zůstali v exilu až do roku 1920. Filla zde pokračoval ve své umělecké tvorbě a roku 1915 se zapojil do českého zahraničního odboje. Válka ho tak postavila před nový úkol: přispět svou politickou činností k boji za svobodu své vlasti. Za svoji účast v odboji byl Filla roku 1926 uznán za legionáře.

- **Dokument 7: Vstup do odboje**

„Na podzim 1915, našli jsme v amsterodamském Telegraafu (...) manifest českého zahraničního komitétu proti Rakousku (...). Za hranicemi se tedy dělá odboj! Na manifestě byli podepsáni Češi a Slováci z celého světa, jen z Holandska nikdo. (...) Ihned jsem napsal (...) lístek Masarykovi do Londýna (...): že se dáváme k dispozici. (...) Obratem jsme dostali (...) lístek s potvrzením, (...) že k nám co nejdříve přijede „náš společný přítel“ k dalšímu jednání. (...)

Byl to Dr. Beneš. (...) První bylo:

- (...) Chci vás požádat (...), abyste nám obstaral (...) nějakého posla ve zdejší české kolonii. (...) Mysli, že budu jezdit (...) mezi Holandskem, Paříží a Londýnem.

(...) I když to nedopadne dobře, náš odboj za hranicemi musí být tak (...) silný, aby i v případě vítězství centrálních mocností Rakousko bylo donuceno s námi vyjednávat. (...) Co nám nejvíce chybí je, že je nás málo.“

Zdroj: HAJŠMAN, Jan, FILLA, Emil, *Hlídka české Mafie v Holandsku*, s. 37-44

1 – Kdo organizoval československý zahraniční odboj?

2 – Jaká byla situace československého zahraničního odboje roku 1915?

3 – Jaké důležité rozhodnutí Filla toho roku učinil?

4 – Jaký úkol byl Fillovi svěřen?

- **Dokument 8: Filla o konci války**

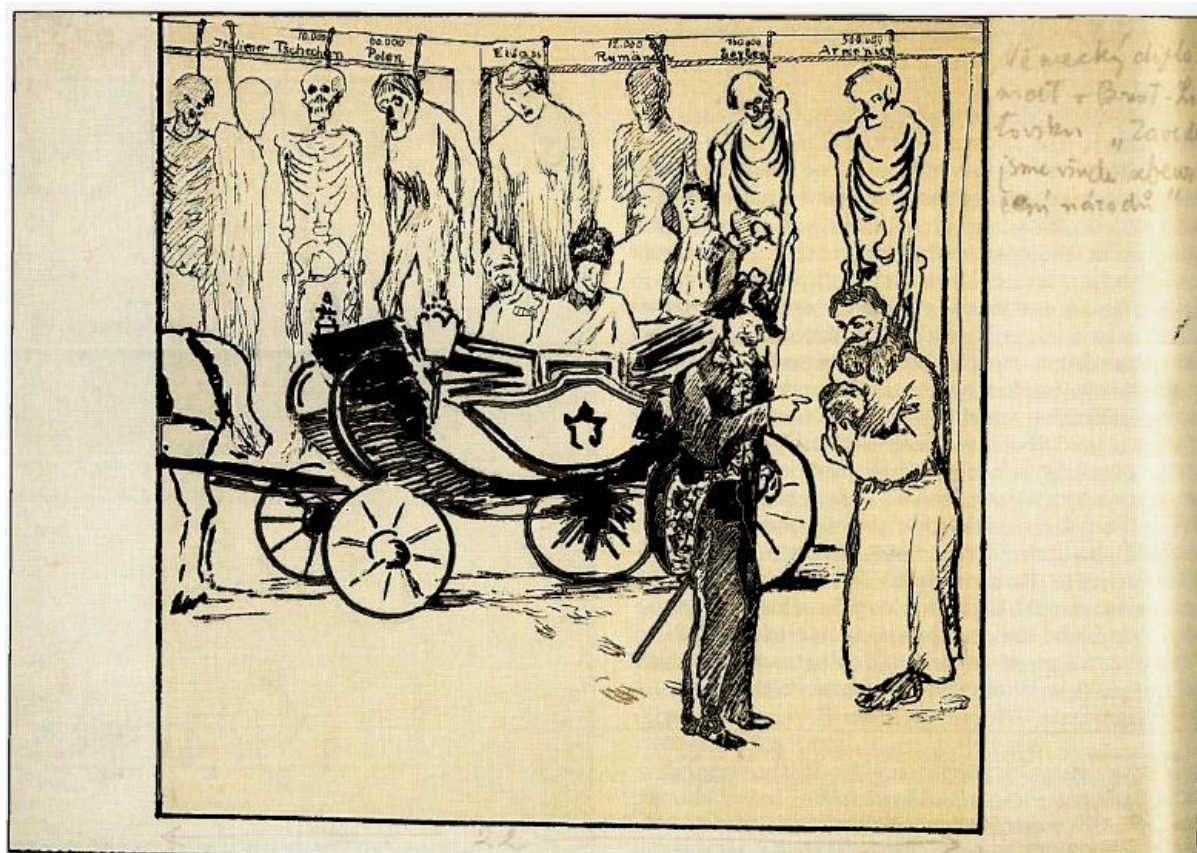
„Cítil jsem (...) potřebu jít se řádně vykoupat (...), očistit [se] z hnusného kalu a špíny, ve které jsem do toho dne v podkonné práci žil. Konečně jsme svobodni!“

Zdroj: HAJŠMAN, Jan, FILLA, Emil, *Hlídka české Mafie v Holandsku*, s. 114

1 – Proč se Filla raduje z konce války?

- Dokument 9: Protiválečné karikatury

A - Německý diplomat v Brestu Litevském,

Michel im
Sumpf,
Vojenský
historický
ústav
(VHÚ), 29.
12. 1917

B - Drang nach Osten, Michel im Sumpf, VHÚ, 1918

C - Kořist Hindenburgova, Michel im Sumpf, VHÚ, 1918

1 – Všechny karikatury byly otištěny v časopise, který Filla vydával v Nizozemí. Jak se jmenoval a kdy vycházel?

2 – Popiš každou z karikatur a uveď, co autor kritizuje.

3 – Na základě svých odpovědí uveď do tabulky postavy a témata, která se objevují ve Fillových karikaturách.

Postavy	Témata

4 – Kdo je podle Filly zodpovědný za válku? Jaké tedy bylo zaměření Fillova časopisu?

SHRNUTÍ: S pomocí dokumentů o umělcově odbojové činnosti vysvětlí, proč byl Filla roku 1926 prohlášen legionářem.

©ČŠBH, o. s. Licence CC BY-NC-ND <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>
 Projekt byl podpořen Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy v rámci dotačního programu
 Podpora vzdělávání v jazycích národních menšin a multikulturní výchovy v roce 2013.
 Mediální partner: Český rozhlas - Radio Praha